

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної
та навчальної роботи

_____ О. І. Гура
«_____» _____ 20__ р.

**«ЕВОЛЮЦІЯ ІСТОРИЧНОГО РОМАНУ
В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ 90-Х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ»**

ПРОГРАМА

навчальної дисципліни
підготовки ОКР «бакалавр»
напряму 6.020303 – «Філологія»
професійного спрямування «Українська мова і література»

(шифр за ОПІ ВІД 5.20)

Кафедра української літератури

20__ рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: кафедра української літератури філологічного факультету

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ О. А. Проценко, к. філол. н., доцент кафедри української літератури

ОБГОВОРЕНО ТА РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАТВЕРДЖЕННЯ КАФЕДРОЮ української літератури «__» _____ 20__ року, протокол № _____

Завідувач кафедри (к. філол. н., доцент) _____ Н. В. Горбач
(підпис)

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Еволюція історичного в українській літературі 90-х років ХХ століття» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки освітнього ступеня бакалавр напряму підготовки 6020303 філологія, професійного спрямування українська мова і література.

Історична романістика тривалий час була чи не єдиним «етноохоронним чинником» на сторожі нашого бездержавного народу, позбавленого голосу в історії. У 90-х роках ХХ століття з'явилася можливість привідкрити незнані чи призабуті сторінки минулого. Українські письменники звернулися до історичної теми з метою переосмислення минувшини, досягнення концепції людської особистості у світлі історії народу та української державності

Предметом вивчення навчальної дисципліни є розвиток історичного роману в українській літературі 90-х років ХХ століття.

Міждисциплінарні зв'язки: Дисципліна спеціалізації «Еволюція історичного роману в українській літературі 90-х років ХХ століття» тісно пов'язаний з фундаментальними курсами «Історія української літератури II половини ХХ століття», «Теорія літератури», «Літературна критика», «Історія України».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Умовно-історичні романи;
2. Історико-реалістичні романи.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є вивчення історичних романів 90-х років ХХ століття української літератури, у визначенні оригінальних індивідуально-авторських рис романів, усвідомлення естетично-художніх особливостей творів українських письменників.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Еволюція історичного роману в українській літературі 90-х років» є повна характеристика жанру історичного роману, його еволюція, аналіз творів М. Вінграновського, О. Гуцуляка, П. Загребельного, В. Єшкілева, Р. Іваничука, Р. Іванченко, О. Лупія, В. Малика, Ю. Мушкетика, О. Пахучого, Р. Федоріва.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- визначення жанру, жанрові особливості історичного роману;
- класифікації історичних романів;
- загальну характеристику творчості письменників-романістів;
- зміст історичних романів (Р. Іваничука «Орда», «Рев оленів нарозвідні», Р. Іванченко «Отрута для княгині», П. Загребельного «Тисячолітній Миколай», М. Вінграновського «Северин Наливайко», Р. Федоріва «Єрусалим на горах», «Чудо святого Георгія о зміє», В. Малика «Чумацький шлях», «Горить свіча», О. Пахучого «Тиміш Хмельницький, син Богдана», «Юрась Хмельниченко», Ю. Мушкетика «На брата брат», «Гетьманський скарб», В. Єшкілева, О. Гуцуляка «Адепт...»);

- основні літературознавчі розвідки по творчості зазначених письменників;
- імена дослідників жанру.

вміти:

- аналізувати художні твори відповідно до вимог сучасного літературознавства;
- аналізувати художні твори під заданим кутом зору, зокрема:
 - визначати проблематику, конфлікт твору;
 - здійснювати пообразний аналіз художнього твору;
 - визначати складові елементи сюжету;
 - визначати засоби характеротворення;
- здійснювати порівняльний аналіз кількох творів;
- самостійно аналізувати художні твори;
- виробити власну думку про наукову, художню, історичну та естетичну цінність твору.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 54 години 1,5 кредитів ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Умовно-історичні романи

Тема 1. Жанрова специфіка історичного роману

Проблема історичної та художньої правди в історичному романі. Достовірність, факт, справжність головного персонажа, «художній домисел», «художній вимисел». Класифікації історичного роману. Розширення тематичних і жанрових форм історичного роману.

Тема 2. Історична романістика Р.Іваничука

Поліваріантність інтерпретації історичної істини в романі «Орда». Художня умовність та химерність роману «Рев оленів нарозвідні». Новаторство тематики. Система образів-персонажів. Образи-символи творів. Поетика творів.

Тема 3. Психологічна реконструкція минулого в романі П. Загребельного «Тисячолітній Миколай»

Трансформація історичної правди в художню. Проблематика твору. Особливості композиції. Способи характеротворення головних персонажів. Умовність оповіді, хронотоп, символіка.

Тема 4. Пригодницькі романи В. Малика

Історія виникнення й розвитку історико-пригодницького роману. Художнє осмислення історичних подій в романах «Горить свіча», «Чумацький шлях». Межі домислу і вимислу у творі. Моделювання образів. Поетика творів.

Тема 5. Альтернативна історія в романі В. Єшкілева, О. Гуцуляка «Адепт...»

Жанрова специфіка роману (роман знаків). Історичні факти у творі. Роль домислу і вимислу. Символіка твору. Стилiстична довершенiсть .

Змістовий модуль 2. Історико-реалістичні романи

Тема 6. Історична романістика Р. Федоріва

Художньо-філософський зміст роману «Єрусалим на горах». Художнє осмислення УПА Особливості нарації. Достовірність, авторський домисел і вимисел. Жанрово-стильова специфіка твору. Історико-філософська концепція роману «Чудо святого Георгія о зміє». Домисел і вимисел у творі. Особливості поетики.

Тема 7. Дилогія О. Пахучого про братів Богдана Хмельницького

Показ великої Руїни в дилогії О. Пахучого «Тиміш Хмельницький, син Богдана», «Юрась Хмельниченко». Композиція роману. Засоби характеротворення у дилогії. Зображально-виражальні засоби.

Тема 8. Химерність роману М. Вінграновського «Северин Наливайко»

Історична вірогідність роману. Домисел і вимисел у творі. Особливості моделювання образів Северина Наливайка, Петра Жбура, Григорія Лободи.. Зображально-виражальні засоби твору.

Тема 9. Історична романістика Ю. Мушкетика

Жанрово-стильові особливості романів «Гетьманський скарб», «На брата брат». Особливості моделювання образів Павла Полуботка й Івана Виговського (герой чи зрадник?). Стильова специфіка творів.

Тема 10. Історична вірогідність роману Р. Іванченко «Отрута для княгині»

Київська Русь в художньому осмисленні Р. Іванченко. Образ державотворця – княгині Ольги. Факт і вимисел у зображенні. Особливості характеротворення образу князя Ігоря. Зображально-виражальні засоби роману.

3. Рекомендована література

Основна

1. Александрова Л. Советский исторический роман: Типология и поэтика / Л. Александрова. – К. : Вища школа, 1987. – 160 с.
2. Варфоломеев И. Типологические основы жанров исторической романистики: Классификация видов / Варфоломеев И. – Ташкент : Фан, 1972. – 163 с.
3. Гуляк А. Становлення українського історичного роману / Анатолій Гуляк. – К. : Міжнародна фінансова агенція, 1997. – 293 с.
4. Ільницький М. Людина в історії (Сучасний історичний роман) / Микола Ільницький. – К. : Дніпро, 1989. – 356 с.
5. Мельничук Б. Випробування істиною : проблема історичної та художньої правди в українській історико-біографічній літературі (від початків до сьогодення) / Б. Мельничук. – К.: Академія, 1996. – 272 с.
6. Проценко О. Методичний посібник до вивчення спецкурсу «Еволюція історичного роману в українській літературі 90-х років ХХ століття» (на допомогу студентам 4 курсу філологічного факультету) / О. А. Проценко. – Запоріжжя : ЗДУ, 2003. – 74 с.
7. Проценко О. Методичні рекомендації до практичних занять для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр професійного спрямування українська мова і література / О. А. Проценко. – Запоріжжя : ЗНУ, 2015. – 46 с.

8. Ромашенко Л. Жанрово-стильовий розвиток сучасної історичної прози : основні напрями художнього руху : монографія / Людмила Ромашенко. – Черкаси, 2003. – С. 9 – 17.
9. Слабошпицький М. Літературні профілі : літературно-критичні нариси / М. Слабошпицький. – К. : Радянський письменник, 1984. – 310 с.
10. Чумак В. Минуле – очима сучасника : літературно-критичний нарис. – К. : Радянський письменник, 1980. – 184 с.

Додаткова

1. Аркас М. Історія України-Руси / Микола Аркас. – К. : Вища школа, 1991. – 456 с.
2. Білий О. Літературний герой у контексті історії / Білий О. – К. : Наукова думка, 1980. – 119 с.
3. Бічуя Н. Розімкнуте коло слова або ж свято визнання : кілька роздумів про нові твори Р. Іваничука / Ніна Бічуя // Дзвін. – 1995. – № 5. – С. 125 – 130.
4. Бічуя Н. Роман Іваничук : "світ зловив мене, і я тішусь тим" : до 70-річчя від дня народження письменника / Ніна Бічуя // Дзвін. – 1999. – № 7. – С. 130 – 137.
5. Борщак І., Мартель Р. Іван Мазепа : життя й пориви великого гетьмана / Борщак І., Мартель Р. – К. : Свенос, 1991. – 136 с.
6. Гречанюк Ю., Нямцу А. Проблеми історизму і традиції в літературі ХІХ – ХХ століть / Ю. Гречанюк, А. Нямцу. – Чернівці : Рута, 1997. – 124 с.
7. Грушевський М. Очерк истории украинского народа / М. Грушевский. – К. : Лыбидь, 1990. – 398 с.
8. Дорошенко Д. Нарис історії України / Д. Дорошенко. – Львів : Світ, 1991. – 576 с.
9. Єнсен А. Мазепа : історичні картини / А. Єнсен. – К. : Український письменник, 1992. – 205 с.
10. Загребельний П. Втішання історією / Павло Загребельний // Загребельний П. Неложними устами : статті, есе, портрети. – К. : Радянський письменник, 1981. – С. 459 – 466.
11. Качкан В. Роман Федорів : літературно-критичний нарис / Качкан В. – К. : Радянський письменник, 1983. – 150 с.
12. Костомаров М. Галерея портретів : біографічні нариси / М. Костомаров. – К. : Веселка, 1993. – 326 с.
13. Крип'якевич І. Історія України / І. Крип'якевич. – Львів : Світ, 1991. – 520 с.
14. Николаев П. Историзм в художественном творчестве и литературоведении / Николаев П. – М. : Из-во Московского ун-та, 1983. – 366 с.
15. Оскоцкий В. Роман и история : традиции и новаторство советского исторического романа / Оскоцкий В. – М. : Художественная литература, 1980. – 384 с.
16. Субтельний О. Україна : історія / О. Субтельний. – К. : Либідь, 1993. – 720 с.
17. Тараненко О. Факт і вимисел у літературі / Тараненко О. // Радянське літературознавство. – 1981. – № 2. – С. 66 – 76.
18. Тойнби А. Постигание истории / Тойнби А. – М. : Прогресс, 1991. – 341 с.

19. Українське козацтво : мала енциклопедія / ред. колегія : Ф. Г. Турченко, С. Р. Лях та ін. – К. : Генеза. – Запоріжжя : Прем'єр, 2002. – 568 с.
20. Фащенко В. Павло Загребельний : нарис творчості / Василь Фащенко. – К. : Дніпро, 1984. – 501 с.
21. Федорів Р. Історична романістика та національна свідомість / Роман Федорів // Дзвін. – 1996. – № 10 – 12. – С. 109 – 113.
22. Федорів Р. Чи смішно бути письменником або про прапор у червону горошину / Роман Федорів // Дзвін. – 1994. – № 10. – С. 138 – 142.
23. Янская И., Кардин В. Пределы достоверности / И. Янская, В. Кардин. – М. : Советский писатель, 1981. – 408 с.

Інформаційні ресурси

1. Іваничук Р. "Література повинна звучати як великодній дзвін, а не тхнути вбиральнею": [інтерв'ю] / Роман Іваничук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.citylife.com.ua/index.php?art=272&id=16&tid=202>.
2. Роман Іваничук: "Література – не дім розпустити" : [інтерв'ю вела Т. Козирєва] / Роман Іваничук [Електронний ресурс] // Високий замок (інтернетверсія). – 2009. – № 90. – 28 травня. – Патріарх історичної романістики. – Режим доступу : <http://archive.wz.lviv.ua/articles/74050>
3. Роман Іваничук: "Література – це храм" : [інтерв'ю] / Роман Іваничук [Електронний ресурс] / Розмовляв Є. Баран // ЛітАкцент. – 2009. – 23 червня. – Режим доступу : http://slovo-unp.com/index.php?subaction=showfull&id=1246524573&archive=1247127584&start_from=&ucat=6&i=archive
4. «Меч і мисль»: Творчість Романа Іваничука у національних вимірах української культури [Електронний ресурс] // news.if.ua. – Режим доступу: <http://news.if.ua/news/6660.html>; ЛітАкцент. – 2010. – 3 червня. – За матеріалами ЗІК. – Режим доступу: <http://litakcent.com/2010/06/03/roman-ivanychuk-povertajetsja-do-romanistyky.html>; ЗІК. – 2010. – 2 червня. – Режим доступу: <http://zik.com.ua>
5. Роман Іваничук – майстер історичного роману: Методичні поради [Електронний ресурс] / Івано-Франківська обласна універсальна наукова бібліотека імені І.Франка. – Режим доступу: <http://lib.if.ua/publish2009/1240488525.html>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік

5. Засоби діагностики успішності навчання: Усне опитування (індивідуальне та фронтальне). Письмові відповіді на запитання. Поточне тематичне тестування. Контрольне підсумкове тестування. Виконання контрольних завдань. Перевірка індивідуальних письмових робіт (карток, літературознавчих вікторин тощо).